

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

226. An ex adulterio publico oriatur diuortium, ita vt possit adultera
Religionem ingredi? Et an in hoc casu sit necessaria innocentis licentia; vel
an sufficiat, si id sciat innocens, nec ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Et an peccet maritus mortaliter, si uxorem in adulterando perniciter perseverant non dimittit. si ad-
 fu periculum incertitudinis prolis sustinendique sal-
 sum heredem? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 40.

Sup. hoc inf.
 in Ref. 232.
 §. Nota ter-
 tid.

§. 1. **A**ffirmative respondet Texeda tom. 1. lib. 4.
 tract. 11. controu. 13. n. 71. & seq. Quia ex
 natura rei tenetur vniquisque auferre scandalum,
 quo scit, & cognoscit ex sua actione, aut cessatione
 actionis, quam exercere non tenebatur, fore origi-
 nandum: sed ex eo quod maritus non recedebat ab
 vxore in adulterio perseverante, sequitur scanda-
 lum, cum non illam a se repellendo præbeat occa-
 sionem suspicandi ipsum esse adulterij participem, &
 ex consensu eius vxorem in adulterio perseverante:
 ergo tenetur maritus confici adulterij sub mortali
 culpa recedere ab vxore adultera. Probatur, quia
 vniquisque lege correctionis fraternæ peccata proxi-
 mi vitare non tenetur per media convenientia, &
 salubriora, quibus meliori modo possibili lucreret
 fratrem in peccato mortali existentem: ergo mari-
 tus, cum sit vxoris caput, cuius est eam dirigere, &
 gubernare strictius tenetur ex vi præcepti correctio-
 nis fraternæ eius fornicationem impedire, eam a do-
 mo pellendo, si ex tali repulsa fuerit spes, vt vxor
 illa emendet vitam. Confirmatur, quia præceptum
 correctionis fraternæ omnes obligat: ergo etiam
 obligat maritum in ordine ad vxorem in adulterio
 perseverantem, vt utatur medijs possibilibus, & ne-
 cessarijs ad lucranda illam: sed medium possibile,
 & necessarium ad lucranda vxorem in sua fornicatione
 perseverantem, est expellere eam à confortio suo,
 si subit spes quod repulsa, & relicta à viro
 emendabitur: ergo ad id tenetur ex meritis præcepti
 correctionis fraternæ.

2. Verum negatiuæ sententiæ adhareo. Dico igitur
 non teneri virum vxorem perseverantem in adul-
 terio sub peccato mortali dimittere, nisi in rarissimo
 casu. Probatur, quia in tali casu non tenetur ratione
 adulterij quia id potest ei remittere, vt dicitur in cap.
 quemadmodum 25. de iur. iur. Neque ratione corre-
 ctionis fraternæ, quia huic obligationi satisfaciet, cā
 adiuuando, & moderatè prout potest puniendo,
 quia vxorem dimittere, est medium viro nimis in-
 commodum, ad quod ratione correctionis nõ tenetur,
 quia sic tenebitur, cælebs viuere, & solus domũ
 regere, & eius infamia manifestior fiet: imò id
 vxori est periculosius, quia vxor quæ sæpe reprehensa,
 & punita non emendatur, liberius viuet, si di-
 mittatur: neque tenetur ratione vitandi scandali,
 quod erit suspicandi ipsum conuiuere, & patrocinari
 adulterio vxoris, si cum ipsa inhonestè viuente co-
 habitet: quia ad id vitandum non tenetur cum dicto
 incommodo, cum ad id sufficiat, quod ita reprehendat,
 puniat, & custodiat, vt id intelligant vicini: vnde
 quod dicitur in cap. si vir, & Pron. 18. tantum intelli-
 gitur, quando vir pacificè, & quietè cohabitatur cum
 dicta vxore. Addimus non teneri, nisi forsan rarissi-
 mè, quia quando dimisso sit apta ad emendationem
 abque inconueniente, aut ad vitandam dictam
 suspicionem, & marito nõ sit valde incommoda, &
 non sit aliud medium sufficiens ad emendationem,
 & ad suspicionem vitandam (quæ rarissimè coniu-
 gentur) tenetur eam dimittere. Et hæc omnia præ-
 ter Sanchez docet Caltrus Palus 10. 5. disp. 3. punct. 6.
 §. 3. num. 3. Hurtadus de matrim. disp. 11. difficult. 4.
 num. 15. Layman lib. 5. tract. 10. par. 3. cap. 7. num. 15.
 Coninch de sac. disp. 35. dub. 3. Adversa de sac. matr.
 q. 22. sect. 5. Perez de matrim. disp. 56. sect. 4. n. 4. & 5.

3. Sed videndum est, an saltem peccet maritus
 mortaliter, si vxor e in adulterio preinaciter perse-
 verantem non dimittit, si ad id periculum incertitudi-
 nis prolis, sustinendique salsum heredem? In
 Tom. 11.

qua difficultate affirmat Sanchez lib. 10. de matrim.
 disp. 13. n. 12. non peccare mortaliter maritum non
 dimittendo vxorem ob prædictam causam, neque ad
 id teneri, etiam omni scandalo de medio sublato. At
 contrarium docet Texeda vbi supra, num. 80. Nam
 qui causam magni damni, & irreparabilis ruinæ dat,
 damnum ipsum magnum inferre videtur, & ob id
 mortaliter peccat: sed maritus retinens vxorem adul-
 teram, & in adulterio perseverantem est causa magni
 damni, & irreparabilis, quale est, vt adultera ex alio
 viro suscipiat prolem, quæ cum nascatur in domo
 mariti, tanquam filius proprius haberi debet, & quæ
 iure hæreditario hæreditatem patris tanquam hæres
 suus, & necessarius vindicabit, ac proinde si mari-
 tus habuerit maioratum pinguem, in illo succedet
 filius adulterinus: ergo, &c. Verum opinioni San-
 chez adhaeret Palaus vbi supra iuncto num. 1. ibi: Si-
 quidem ea retentione suis hæredibus, &c. Itaque in
 tali casu non videtur obligari vir ad æerbo reme-
 dio vt ad hoc periculum vitandum: nec eius culpæ
 adscribi debeat ea incertitudo prolis, eo tenente,
 & media sua adhibente, resultans: neque antiqui
 Doctores ex hac ratione, sed tantum ex debito cor-
 rectionis, & vitandi scandali eam obligationem im-
 ponebant. Non videtur tamen negandum, vt optime
 obseruat Aucta vbi supra, accedere posse, vt ex vna
 parte non sit ad æerbum viro ab adultera vxore
 recedere, & ex alia parte nimis graue damnum legiti-
 mis successioribus obuenerit, si magnam hæredita-
 tem adulterina proles arripit: & ideo ex hoc capite
 aliqua obligatio consurgat, licet etiam rarissimè hæ
 omnes condiciones coniungi possint.

4. Sed quid dicendum de vxore quoad virum
 adulterantem, & perseverantem in adulterando? Re-
 spondeo à fortiori, vxorem multò minus teneri ad
 dimittendum maritum adulterum in adulterio perse-
 verantem. Patet quia neque ratione adulterij vt liquet,
 neque ratione correctionis fraternæ, quia per hoc nõ
 emendaretur: neque enim ea demissio, præterquam
 quod esset maxime incommoda vxori, esset apta ad
 emendationem viri, & mulieri non est virum corri-
 gere, nisi precibus, & suauibus admonitionibus. Nec
 denique ratione scandali, & vitandi suspitione con-
 sensus vxoris, quia rarè præsumitur vxorem con-
 sentire, & quando id præsumatur, facile poterit huic
 præsumptioni alijs medijs occurrere. Quod si vxor
 omnino crederet virũ esse emendandum, si ad tem-
 pus illum diuerteret, & posset id facere sine vilo no-
 tabili incommodo, ad id teneretur ex charitate: sen-
 tio tamen vix vnquã esse talem spem; imò moraliter
 semper esse timorem peioris exitus, si vir ab vxore
 dimittatur. Ita Doctores citari pro nostra sententiã,
 Palaus, Perez, Hurtadus, Coninch, quibus à fortiori
 Adde Villalobos in sum. tom. 1. tr. 15. diff. 2. n. 7.

Sup. hoc inf.
 in Ref. 232.
 §. Quæ di-
 sta.

RESOL. CCXXVI.

An ex adulterio publico oriatur dimortium, & ita vt possit
 adultera Religionem ingredi?
 Et an in hoc casu sit necessaria innocenti licentia, vel
 an sufficiat, si id sciat innocens, nec contradiat eum
 possi?
 Et an si vxor, sententiã data à Iudice seculari de eius
 adulterio, detrudatur in monasterium. si intra bien-
 nium illius reclusionis vir illam non repetat, poterit
 Religionem profiteri.
 Et asseritur, vt supradicta adultera profiteatur in Re-
 ligione, non esse necessarium, vt innocens etiam ad
 Religionem transeat, vel votum castitatis emitat,
 sed posse manere in sæculo a bique vilo voto,
 Idem est dicendum, si innocens Religionem ingrediatur.
 Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 61. alias 60.

Re 2 §. 1. Cura

Sup hoc inf
in Ref. 132.
§. 2. & lege
etiam alium
§ eius an-
not.

§. 1. **C**um ex adulterio publico oriatur diuortium, *ex cap. significasti, de diuort. & Doctores* citandis, respondeo, & assero prius, adulteram in nostro casu posse ingredi Religionem & in illa profiteri, si prius precedat coniugis innocentis licentia, imò puro sufficere, si id sciat innocens, nec contradicatur eum possit. Ratio est, quia hoc pacto satis videtur data licentia, & scienti ac volenti nulla fit iniuria. Vnde obseruat Doctores indiuidualiter pro casu nostro, quod si vxor sententia lata à Iudice seculari de eius adulterio, vel illo notorio existente, detradatur in monasterium penitentiam actura; si intra biennium illius reclusionis non illam repetat vir, poterit Religionem profiteri: ea enim repetitionis omissione censetur, Iure sic disponente, consentire ingressui: habetur *Auth. scilicet hodie, Cod. ad leg. Iul. de adulter.* cuius decisio Iure Canonico reuocata non est, vt rectè aduertit Abbas *cap. gaudemus, de diuort. n. 7.* Hostiensis *lib. 1. n. 3.* Ioan. Andreas *n. 3.* Ancharanus *n. 2.* Basil. Ponce *lib. 9. c. 19. n. 3.* Sanch. *li. 10. disp. 10. n. 8.*

Sup. conten-
to in hoc §.
in Ref. nor.
præterit, §.
De iplo.

2. Assero secundò, vt supradicta adultera profiteatur in Religione, non esse necessarium, vt innocens etiam ad Religionem transeat, vel votum castitatis emitat; sed posse manere in seculo absque vlloto voto. Probat, quia id aperte constat *ex cap. Agathusa 27. q. 2.* vbi deciditur coniugem ingressum in Religionem, vxore manente in seculo absque voto restituendum esse vxori, nisi mulier fornicata sit. Vnde textus prohibentes mutationem status alterius coniugis, altero in seculo manente, saltem absque castitatis voto, vt *cap. sane, cap. cum sis, cap. significasti, de conuers. coniugat.* loquuntur vbi matrimonium integrum, & illæsum perseverat, secus vbi est diuortium. Et ratio est aperta, quia cum innocens liber sit iugo debiti coniugalis, potest independenter ab vlla mutatione status adulteri ad Religionem, vel ad Ordines transire. At si id non posset ita liberè adulter, certè proveniret ob fauorem innocentis, ne videlicet iuri reconciliandi, quod habet derogetur: ergo renunciante innocente huic fauori, poterit nocens ita liberè transire ad ordines, vel ad Religionem vt ipse innocens. Quinimò neque ingrediente innocente in Religionem: astringitur nocens ad illius ingressum, vt bene aduertit Sotus *in 4. dist. 36. q. vnic. art. 5. ad 3.* Layman *lib. 5. sum. tr. 103. part. cap. 7. n. 12.* Coninch *disp. 35. dub. 5. init. concl. 1.* Quia textus *in cap. sane, cap. cum sis, cap. significasti, de conuers. coniug.* exigentes mutuum coniugum ingressum, intelliguntur, cum matrimonij iura integra, & illæsa sunt; secus verò quando ob diuortium sunt diminuta. Et hæc omnia præter Doctores citatos tenet Castrus Palauus *tom. 5. disp. 3. punct. 6. §. 7. n. 2. & 4.* Martinus Perez *de matrim. disput. 56. sect. 7. num. 3. & seq.* Hurtadus *disp. 1. r. diff. 8.* & alij penes ipsos.

RESOL. CCXXVII.

An vir qui post sententiam latam diuortij adulterium commisit, teneatur conciliari cum vxore nocens dimissa?

Et notatur, quod quando res est integra ex parte innocentis, eo quod iam statum mutauit factus professus, vel Sacris initiatus, manifestum est nullum superesse ius innocenti ad reconciliandum adulteram.

Et quid si coniux sit Nouitius tantum, vel solum in minoribus constitutus?

Idem est, si tantum impediatur voto simplici extra Religionem tamen, quod potest redire ad suam coniugem nocentem, licet peccet, cum se exponat periculo violandi votum, tenebiturque reddere debitum, sed non exigere.

Et quando uterque coniux est adulter, & vnus ex eis

vitam emendauit, alter vero minime, licentia coniugi emendato petere diuortium? Ex part. guald.
& Milc. 3. Ref. 39.

§. 1. **N**egatiuam sententiam tenet Rebellus *lib. 5. num. 30. & seq.* & alij penes ipsum patrem adferuntur. Probatur hæc opinio, quia sententia diuortij iuste celebrata, tranfit in rem iudicatam in fauorem innocentis, & in odium adulteri, æque in pœnam, & supplicium eius: ergo ab illo tunc sententiæ diuortij declaratae manet innocens coniux liber ab obligatione reddendi debitum adulteræ petenti, & cohabitandi cum illa; & idè rectè dicitur Durandus *in 4. dist. 39. quest. 2.* Ledesma *de matr. quest. 62. art. 6.* post latam diuortij sententiam coniugem innocentem ad Religionem tranfit, in eaque adultero inconsulto, imò iniurio proficere: nec go semel diuortio legitime celebrato, nullum diuortium manet ius apud adulterum repetendi innocentem, etiam si innocens post sententiam diuortij fornicetur. Confirmatur: post sententiam diuortij coniux innocens non est coniux adulteri, quantum ad thorum, & cohabitationem: nam diuortium dissoluit matrimonium, et si non quoad vinculum, quoad thorum tamen, & cohabitationem, & suffert ab adultero ius quod habebat in corpus innocentis: ergo coniux innocens admittens fornicationem, post sententiam diuortij, nullam in se fert iniuriam coniugi adultero, quia ob fidem factam ius omne quod habebat erga personam innocentis, amisit. Et ita licet sententiam probat, & sequitur Texeda *tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 13. num. 41.* contra Molinam.

2. Sed ego existimo sententiam Molinæ estimatiuam esse probabilior, quam sequitur nouissimè Pater Martinus Perez *de matrim. disp. 56. sect. 1. n. 1.* Præpositus *in 3. part. quest. 5. de indiff. matrim. dub. 11. num. 101.* Hurtadus *disp. 11. diff. 5. num. 11.* Pontius *de matrim. lib. 9. cap. 20.* Coninch *disp. 35. dub. 2. n. 13.* & alij relati à Sanchez *n. 27.* Dico igitur in casu de quo loquimur, non solum ex iudicis officio, sed ad petitionem partis cogendum esse innocentem postmodum nocentem nocenti dimisso reconciliari, obligatosque esse in conscientia hanc prætere reconciliacionem quolibet volente. Et ratio est manifestissima, quia sententia diuortij ob adulterium ab altero coniuge commissum, non concedit innocenti ius ab eo diuertendi, sed ius quod ex adulterio acquisitum, declarat, vt eo publicè uti possit. At ius quod ex adulterio innocenti acquisitum, est dum innocens est: ergo facto nocente cessat prædictum ius, ac proinde obligatus est reconciliari, sicut obligaretur si adulterium commississet ante sententiam latam. Et hinc sententiam præter Doctores citatos docet etiam Castrus Palauus *tom. 5. disp. 3. punct. 6. §. 6. num. 11.* qui responder ad omnia argumenta quæ pro negatiua sententia adducit Sanchez, cuius tamen opinionem latitis probabilem esse existimo.

3. Notandum est hic, quod quando res non est integra ex parte innocentis, eo quod iam statum mutauit, factus professus, vt sacris initiatus, manifestum est, nullum superesse ius innocenti ad reconciliandum adulterum. Patet, quia assumptis statum immutabilem, seseque tradidit Religioni per professionem, vel Ecclesie per Ordines ad sacra ministeria; vnde non potest ad coniugem redire, neque ab statu præfenti resiliere; & idè eum statum assumens, omne à se ius matrimonij abdicauit. Quod si coniux innocens sit nouitius tantum, vel solum in minoribus constitutus, potest adhuc reconciliari; habet enim ius iustitiæ ad coniugem nocentem, & illud ius nondum impeditum est ab alio iustitiæ iure, quale habet Reli-